

TÄHDISTÄ
KIRKKAIN

INGVILD RISHØI

INGVILD H. RISHØI

Tähdistä kirkkain

Joulutarina

Suomentanut

SANNA MANNINEN

KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ TAMMI
HELSINKI

Suomen
Kulttuurirahasto

Suomentaja kiittää Suomen Kulttuurirahastoa tuesta.

Ensimmäinen painos

Norjankielinen alkuteos *Stargate* ilmestyi Norjassa 2021.

Copyright © Ingvild H. Rishøi 2021.

Published by agreement with Paloma Agency.

Suomenkielinen laitos © Sanna Manninen ja Tammi 2026

Tammi on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä,

Lönnrotinkatu 18 A, 00120 Helsinki.

ISBN 978-952-04-7586-4

Painettu EU:ssa

Tuoteturvallisuuteen liittyvät tiedustelut: tuotevastuu@tammi.fi

Aina joskus ajattelen Tøyeniä. Silloin näen tuon Oslon kaupunginosan hyvin selvästi.

Ihmiset kantavat ostoskasseja Kiwistä, työntävät lastenrattaita lumessa ja juoksevat kouluun reppu selässä pomppien, ja ruokavälitunnilla vahtimestari seisoo portinpylvään vieressä tupakalla. Sitten lumi sulaa, kerrostalojen edessä lojuu ruskeita joulukuusia ja nurmikot muuttuvat vihreiksi ja täyttyvät voikukista, ja sillä tavalla se jatkuu, ihmiset kävelevät suoraan ja hoipertelevat ja kävelevät taas suoraan, vauvoja syntyy ja vanhuksia kuolee, ja ruokavälitunnilla vahtimestari nojailee portinpylvääseen ja puhalltaa savut kohti taivasta.

Silloin hän ajattelee minua. Hänhän tajusi kai-ken, tajuan sen nyt. Silloin hän katsoo kattojen yli ja muistaa koko jutun.

– Täälläkö sitä seisoskellaan? vahtimestari sanoi.

Hän asettui paikalleen portinpylvään eteen ja otti tupakka-askin taskusta. Ja minä seisoin siinä missä aina seisoin ja vastasin niin kuin aina vastasin.

– Niin.

– Tiedät varmaan, että se on kiellettyä? vahtimestari sanoi.

Silloin vastasin niin kuin olin oppinut isältä.

– Säännöt on tehty rikottaviksi.

Satoi vähän lunta. Takanamme joku huusi *viipula vaapula vot, puh pah pelistä pois!* Vahtimestari kumartui tupakan ylle ja sytytti sen. Sitten kävimme keskustelun loppuun.

– Tiedät varmaan, että tuo on kiellettyä? minä sanoin.

– Säännöt on tehty rikottaviksi, vahtimestari sanoi. – Oletko taas antanut ruokasi pois?

Nyökkäsin. Orava oli jo käynyt, Tøyenin ainoa orava, ja hienoin, se tiesi milloin ruokavälitunti

alkoi ja osasi tulla silloin. Vahtimestari puristi tupakan huulien väliin ja otti eväskäärön taskusta. Hän avasi folion, taittoi börekin kahtia ja ojensi minulle toisen höyryävän puolikkaan. Hänen vaimonsa oli todella taitava pakkaamaan.

- Se on the circle of life, vahtimestari sanoi.
- Sinä annat oravalle ja minä annan sinulle.
- Mikä on the circle of life? kysyin.
- Filosofiaa, vahtimestari sanoi. – Täällä minä olen vahtimestari. Mutta kotipuolessa olin kuule suuri ajattelija.

Hän kääntyi ja puhalsi savut minusta pois päin.

- Meillä mamuilla on se etu, että me voidaan aina kertoa, mitä me oltiin kotipuolessa, hän sanoi.

- Mutta valehteletko sä? kysyin.
- En koskaan, hän sanoi. – Tai itse asiassa olin kotipuolessa yksi maan suurimmista valehtelijoista. Voitin kilpailunkin. Kansallisen vale mestaruuden.

- Vau, minä sanoin.
- Asiasta toiseen, hän sanoi. – Oletko nähnyt tuon ilmoituksen?

Hän osoitti paperilappua tupakka sormien välissä.

*Etsitään joulukuusimyyjää, ilmoituksessa luki.
Olet tunnollinen ja vastuuntuntoinen ja viihdyt
ulkona.*

Ilmoitus oli kiinnitetty lyhtypylvääseen. Paperin alareunassa oli monta pientä lappua, joihin oli kirjoitettu puhelinnumero.

– Voisiko tuo olla hyvä? vahtimestari kysyi.

– Ei ne varmaan ota töihin kymmenvuotiaita, vastasin.

– En tarkoittanut sinua, vahtimestari sanoi.

Hän meni pylvään luo, repäisi paperin alareunasta lapun, palasi takaisin ja pani lapun käteeni.

– Näytä se isällesi, hän sanoi.

Lumihiutaleet sulivat lapun ympärillä.

– Ja jos hän hakee tuota työtä, hänen pitää sanoa että hän tuntee Aatun, vahtimestari sanoi.

– Aatu kuljettaa niille joulukuusia.

– Mutta onko se totta? kysyin.

– Totta ja totta, vahtimestari sanoi. – Minä tunnen Aatun, sinä tunnet minut ja isäsi tuntee sinut. Se on the circle of life.

Nyökkäsin.

– Itse asiassa, vahtimestari sanoi. – Ota saman tien koko ilmoitus.

Hän palasi pylvään luo, irrotti teipin ja kääri paperin rullalle.

– Ilmoitusten kiinnittäminen on kiellettyä, hän sanoi.

– Mutta mitä jos joku muu haluaa hakea sitä paikkaa? kysyin.

Vahtimestari työnsi rullan takintaskuuni. Lumihiutaleet laskeutuivat hänen pienelle tiukalle pipolleen.

– Nimenomaan, hän sanoi. – Siinä näet, olen suuri ajattelijä.

Kun tulin kotiin, isä istui keittiönpöydän ääressä. Hän nosti katseensa, hän peitti silmät kädellä.

– Aurinkoko sieltä tulee? hän sanoi. – Missä mun aurinkolasit on?

Isä hymyili ja minä hymyilin myös. Sitten hän lakkasi hymyilemästä.

– Tule tänne istumaan, hän sanoi.

Hän hieroi otsaansa. Mutta minä en jaksaisi kuunnella hänen juttujaan. *Lasten ei kuulu elää tällä tavalla*, hän sanoo silloin, *asfaltin ja muun paskan keskellä*, ja sen jälkeen hän sanoo *mutta tyhmiä te ette ole, sitä ei voi kukaan väittää, ja onhan teillä ollut välillä hienojakin aikoja, muistattehan sen teltan silloin yhtenä kesänä? Muistattehan sen mökin silloin yhtenä talvena?* ja minä vastaan joo ja ei ja joo, mutta en jaksaisi kuunnella hänen juttujaan, joten käärin ilmoituksen auki ja laskin sen pöydälle.

– Joulukuusimyyjä, isä sanoi.

Paperi kiepsahti takaisin rullalle. Käärin sen uudelleen auki ja pidin kiinni reunoista. Isä nosti katseensa.

– Joulukuusimyyjä, hän sanoi. – Sehän on landepaukkujen hommaa.

– Mutta mikä tahansa on parempi kuin ei mitään, minä sanoin.

Isä katsoi ilmoitusta uudelleen. Ja äkkiä hän nousi seisomaan, meni työtasolle ja tarttui vedenkeittimeen. Hän käänsi hanan auki.

– Tyhmä sinä et ole, hän sanoi. – Et ole koskaan ollut.

Hän täytti vedenkeittimen. Rakastan sitä kun isä juo kahvia. Ja kun hän hakee verkkarit ja vetää ne jalkaan, ja kun hän katsoo ikkunasta ulos ja alkaa vaeltaa pitkin asuntoa, rakastan sitä, muistan kaikki isän työpaikat. Paras oli leipomo, silloin hän toi kotiin isoja kanelipullia ja minä sain viedä ne kouluun seuraavana päivänä, muut kurkkivat eväsrasiaani ja sanoivat *shit*, ja Musse sanoi *sulla käy aina tuuri*, ja Stella sanoi *tiedät varmaan, että tuo on kiellettyä?* Ja Musse sanoi *älä jaks*a, *Stella, kaikilla muillakin on sokeria eväissä*. Myös Kiwi oli hyvä työpaikka,

ja se kun isä siivosi ratikoita, muut sanoivat *eikö sun isä ole Kiwissä töissä, voitko sanoa sille että antaa mulle alennusta kaakaosta, eikö sun isä siivoa ratikoita, voitko pyytää ettei se pese mun veljen tägejä pois?* Ainoa mikä ei ollut hyvä oli se kun isä oli runoilija ja kirjoitti että ajatus on ankerias rysässä ja myi runojaan kioskin edessä, sitä en rakastanut, mutta rakastan sitä kun vedenkeitin alkaa kohista, sen enempää ei tarvita, *te haaveillette liikaa*, Melissalla on tapana sanoa, *jos haaveilemisesta maksettaisiin, me voitaisiin muuttaa Holmenkollenille vaikka heti.*

Vesi kupli. Isä tarttui vedenkeittimeen. Ja minulla oli jo pää täynnä haaveita. Sillä minä tiesin, missä kuusenmyyntipaikka oli, ja ajattelin että voisin juosta sinne suoraan koulusta ja isä voisi liikuskella puiden välissä villapaidassaan ja minä voisin katsella huoltoasemalta, miten hän hymyilee asiakkaille ja panee heidän rahansa paksuun lompakkoon. Sitten hän saisi palkan ja voisimme antaa Melissalle joululahjaksi, no, jotain mitä hän toivoo, isä voisi ostaa lahjan ja kotona hän viittoilisi minut kylppäriin ja kuis-kaisi *kyllä kai tämä sopii kuusitoistavuotiaalle?* Ajattelin että isä toimittaisi joulukuusen myös

koululle. Tiesin täsmälleen, miten se menisi, Meron kurkkisi ikkunasta ja hihkuisi *joulukuusi tulee! Joulukuusi tulee! Hei, sehän on Ronjan isä!* Ja opettaja sanoo *istukaa alas, istukaa alas, pysykää paikoillanne*, mutta kaikki säntäävät ikkunaan, niin, sitten kaikki säntäävät ikkunaan, ja alhaalla pihalla on rehtori, hän kävelee villatakissaan pihan poikki isää vastaan. Rehtori on kietonut käsivarret ympärilleen. Sitten hän osoittaa voimistelusalua. Villatakin vyö lepattaa tuulessa, isä hymyilee leveää hymyään, isä kiskoo puun portista sisään ja luokassa kaikki huutavat *vau*. Sellaista minä haaveilin.

Isä seisoi ikkunassa ja katsoi ulos. Lumisade jatkui yhä. Hän piteli kuppia rinnan edessä. Keittiö oli kamalan tyhjä.

– Ehkä me saadaan sitten tänä vuonna joulukuusi, minä sanoin.

– Mitä sanoit? isä sanoi.

– Jos pääset myymään kuusia, sanoin. – Saadaanko mekin sitten joulukuusi?

– Totta kai, isä sanoi ja kääntyi minuun päin.

– Kuule Ryövärintytär. Saakohan työntekijät alennusta?

- Varmasti, minä sanoin.
- Tai ehkä peräti ilmaisen kuusen? isä sanoi, ja minä nyökkäsin, sillä uskoin niin.

- Kuule Ryövärintytär, isällä oli tapana sanoa.
- Minun Ryövärintyttäreni, aarrearkkuni ja öljyrahastoni.

Isä kutsui meitä nimillä Tähti ja Kuu ja Makaronia ja Melli. Hän sanoi Ronja Ryövärintytär ja Melissa Moonlight.

– Missä on minun Ryövärintyttäreni ja minun Kuunvaloni, hän sanoi tullessaan ovesta sisään.

– Täällä, vastasimme silloin. – Me istutaan täällä syömässä hunajamuroja.

– Mutta uskotko että isä saa sen työpaikan?
minä kysyin.

Lepäsin Melissan kainalossa. Katosta heijastui
autojen ajovaloja.

– En, Melissa sanoi. – En tietenkään usko.

Hän näpräsi tapetin repeämää.

– Mutta jos se saa sen, sanoin. – Kai säkin
haluat että meillä on joulukuusi?

Melissa lakkasi näpräämästä.

– Kai sustakin joulukuusi olisi hieno? sanoin.

– Ronja hei, Melissa sanoi. – Joulukuusi mak-
saa varmaan kuusisataa kruunua.

Ulkona soi auton torvi. Joku huusi *katso eteesi
senkin törppö!*

– Kadut on liukkaita, Melissa sanoi. – Se joh-
tuu alijäähtyneestä sateesta.

– Mutta Melissa, minä sanoin. – Eikö joulu-
kuusesta saa alennusta, jos on töissä kuusen-
myyntipaikassa?

– Mutta kun isä ei ole siellä töissä, Melissa sanoi. – Älä unohda sitä. Yritä ajatella jotain muuta.

Mutta minä en halunnut ajatella mitään muuta. Pidin silmiä kiinni, kunnes pää oli täynnä joulukuusia.

– Mutta jos, minä sanoin. – Etkö usko että auttaa, jos isä sanoo terveisiä Aatulta?

– Varmasti, Melissa sanoi. – Nukutaanko nyt?

– Mutta jos isä sanoo terveisiä ja jos se saa sen työpaikan ja jos työntekijät saa alennusta, sanoin. – Haluaisin vaan tietää, koristelisitko kuusen heti vai odottaisitko jouluun?

Melissa katsoi minua.

– Mutta kun mä en halua haaveilla sellaisesta, hän sanoi.

– Etkö edes ihan vähän? sanoin. – Yksi tosi pieni haave vaan?

– No voi herran piru, Melissa sanoi, mutta huomasin että hän oli antanut periksi, hän katsoi kattoon ja hänen kehonsa muuttui pehmeäksi, hän tarttui käteeni peiton alla.

– No, hän sanoi. – Jos me saadaan joulukuusi.

– Niin, minä sanoin.

– Me laitetaan se olohuoneeseen.

– Mutta voisitko sanoa että se on mökissä?
sanoin.

Melissa katsoi minua.

– Mä en käsitä. Sähän tiedät täsmälleen, mitä haluat kuulla, hän sanoi. – Mikset voi vaan sanoa sitä itse?

– Ole kiltti, Melli? minä sanoin.

Hän sulki silmät.

– Okei, hän sanoi. – Nyt ollaan mökissä. Syvällä metsän uumenissa. Mökissä on takka ja kaikki. Ja sitten, itse jouluaattona, aamulla kun on vielä pimeää.

– Niin? minä sanoin.

– Silloin me mennään olohuoneeseen ja sytytetään joulukuusen valot, hän sanoi. – Ja silloin koko huone säihkyi. Se näyttää ihan... uskomattomalta.

– Niin, minä sanoin. – Ihan niin kuin Pienessä tulitikkutyössä.

– Älä ajattele sitä, Melissa sanoi. – Se on maailman surullisin satu.

– Mutta muistatko sen kuusen? sanoin. – Etkö muista sitä kuusta, jonka tyttö näkee ikkunasta?

– Se on kuumehoure, Melissa sanoi. – Älä ajattele sitä. Se tyttöhän kuolee lopussa.

– Eikä kuole, minä sanoin. – Se pääsee isoäidin luo.

Melissa veti henkeä ja pudisti päätänsä, mutta sitten hän painoi kasvonsa minun kasvojani vasten, hänen suunsa oli aivan korvani vieressä, kun hän kertoi hiljaa joulukoristeista ja takasta ja savusta, joka kohosi kohti taivasta syvällä metsän uumenissa.

Norjalainen INGVILD H. RISHØI tunnetaan niukasta proosasta ja väkevistä tarinoista, joissa katse käännetään arkisen elämän vastoinkäymisiin ja ihmeisiin. Vuonna 2007 Rishøi debytoi novellikokoelmalla *La stå*. Sekä se että seuraavat kaksi kokoelmaa herättivät kriitikoissa ihastusta. Hän on saanut useita kirjallisuuspalkintoja Norjassa ja Ruotsissa. Vuonna 2021 ilmestynyt *Tähdistä kirkkain* on käännetty yli 30 kielelle ja siitä on tehty elokuva- ja teatterisovitus.

Yhtä aikaa maaginen ja lyijynraskas tarina kertoo lähestyvistä joulusta, osattomuudesta ja unelmista. Se lumoo lukijansa, mutta särkee sydämen.

”Satumainen sanan joka merkityksessä.”

BABEL

”Rishøin niukan realistinen tyyli on silkkaa neroutta. Ronjan ajatukset piirtyvät esiin lyhykäisissä keskustelunpätöksissä harvoin, valituin sanoin ja harkituin siveltimenvedoin.”

JYLLANDS-POSTEN

Päällys: Nick Misani

9 789520 475864

www.tammi.fi

84.2

ISBN 978-952-04-7586-4